

Vén Zoltán grafikusművész kiállítása*

Egy klasszikus értékeket tisztelő, a tradicionális művészeti szellemet és alkotómódszert továbbbéltető művész alkotásai között állunk: a hetvenötödik születésnapját ünneplő Vén Zoltán grafikusművész a magyar grafikai művészetek egyik utolsó mohikánja, aki néhány kortársával egyetemben még ugyanúgy dolgozik, mint a reneszánsz korszaka óta nagy elődei. Nem alkalmaz új, kevert eljárásokat és eszközrendszereket, munkáit nem manipulálja gépekkel: minden művét a nyomhagyó kéz, az alkotó egyéniség hitelesíti, és mindezeket túl műveinek befogadóit a briliáns technikai kivitel, a lebilincselő kidolgozás, a mesteri kompozíció ejti rabul. Rézkarok, rézmetszetek, litográfiák és tollrajzok készülnek műhelyében, hosszú-hosszú, időigényes, türelmet és kitartást, hallatlan figyelmet követelő alkotófolyamatok során, s mindezt egy olyan művészeti közegben teszi fantasztikus derűvel és nyugalommal, amely finoman szólva nem éppen a tradicionális grafikákra, e finom és érzékeny, bensőséges sugárzású kompozíciókra koncentrál napjainkban. A magyar grafika aranykora már réges-régen lezárult, de a hajdani mesterek által teremtett hagyományt, Kondor Béla és Szalay Lajos, Rékassy Csaba és Gross Arnold, Reich Károly és Würtz Ádám örökségét tovább kell gyarapítani, a törekvéseket tovább kell vinni, a nemes értékeket újra kell teremteni. Kevesen vannak e hagyományörzők és -továbbépítők jelenkori művészetünkben: Vén Zoltán mellett olyan megszólalt grafikusokra hivatkozhatunk, mint Sáros András Miklós és Kéri Imre, Gyulai Líviusz és Orosz István, akik a művészeti kordivattal mit sem törődve, szerencsére továbbra is végzik dolgukat. Ám természetesen nem csupán a technikáról van itt szó, hanem a kifejezés tartalmi vonatokat is hordozó mikéntjéről, a stílusról is: a megemlített elődök és kortársak csapatához hasonlóan Vén Zoltán is az ábrázolás, a megjelenítés, a természet-, illetve a fantáziahúság híve, aki alkotásaival a realista, vagy sok esetben a szürrealista nyelvet beszélve, fekete-fehérben, a megjelenítő vonal által fogalmazza meg, tolmácsolja mondandóit.

A hetvenötödik születésnapon Vén Zoltán könnyen megrendezhette volna ezt a tárlatot egy munkásságára visszatekintő, reprezentatív válogatással, de ezúttal is inkább a közelmúlt néhány évének terméséből összeállított tematikus kiállítással jelentkezett, tanúsítván, hogy folyamatosan dolgozik, új és új kompozíciók születnek műhelyében, és nem jött még el az összegzés ideje. A *Szentek és szomszédai*k című kollekción olyan alkotásokat sorakoztat fel, amelyek – mint e művész korábbi művei is – régmúlt korokat és letűnt kultúrákat, művészeti korszakokat és remekműveket, valóságos és legendák-éltette alakokat, megtörtént eseményeket és képzetszülte történeteket idéznek meg. De ez a múltidézés, ez az archaizálás sohasem öncélú, passzív kalandozás: azon túl, hogy egy-egy modern kort reprezentáló motívum is felbukkan e történeti képi visszapillantásokban, a jelenségek, a jelentések nagyon is a jelenkorra utalók. Valóságos és képzelt emberi alakok, fantázialények,

* Elhangzott a kiállítás megnyitóján, Budapest, Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Galériája, 2016. május 19.

állati teremtmények és hétköznapiságukban is különössé alakított, varázslatos tárgyak sorakoznak a fantasztikus részletgazdagsággal, aprólékosan kidolgozott, de végül mindig nagyvonalúan felépített kompozícióvá érlelt lapokon. A figurák és a tárgyak áradásában – érdekes, hogy a környezeti elemek között az épületeken túl a rajzokon és a nyomatokon a természet, a táj szinte sohasem jelenik meg – fontos kapcsolatokat, viszonyokat, konfliktusokat, utalásokat fedezhetünk fel, és felismerhetjük, hogy a megjelenített sohasem csak az, ami vagy aki valójában. A képi mese a motívumok áradása révén és a képi jelentés a motívumok hordozta szimbolikus és metaforikus tartalmak, ikonográfiai sajátosságok által egyszerre van jelen ezeken a munkákon, és így a művész, amiként a mű minden egyes részének bejárására készítő szemet, a motívumok-keltette asszociációkat követő szellemet is elkápráztatja. A kitűnő művészettörténész, Mezei Ottó megállapítására kell hivatkoznunk, aki az egyik, Vén Zoltán művészetét elemző eszmefuttatásában szögezte le: „Rákérdez a kulturális múltra és jelenre, felfedezi a jelenségek színét és fonákját sokszor ugyanazon alkotásban. Parafrazálja kulturális életünk kész tárgyait, a szakralist profanizálja, a profánt szakralissá emeli.” A parafrázis kifejezés körülírást, valamilyen mű tartalmának saját előadásban történő interpretációját, szabad fordítást, átköltést, valamint idegen szerző művéből vett téma szabad feldolgozását, átírását jelenti. Ez a művészettörténetben időszakonként újra meg újra feltűnő műalakítási gyakorlat – amelynek megfelelőit a képzőművészet mellett fellelhetjük a zeneművészetben, az irodalomban is – korokat és jelenségeket, jelentéseket és eszmeköröket, életműveket kapcsol össze könnyedén, és nagyvonalúan elmosza az időhatárokat. A hangsúly valami ismert, általában valami emblematikussá emelkedett megidézésén, de nem a másolásán, nem az egyszerű átvételén, hanem az újraalakított megjelenítésén van: a dolgok, a személyek, a történések, a jelenségek és az általuk hordozott gondolatok kissé átformálódnak vagy ellentettjükbe csapnak át, új összefüggésekbe helyeződnek, és ezzel az eredeti szituáció, konvenció felborul, a megszokott forma felbomlik, az eredetileg megtestesített tartalom átalakul, új vonatkozásokkal, új jelentésekkel lesz gazdagabb.

Ebben a múltat és a jelent, a régit és az újat, az ismert és az ismerlent, a valóságos és az abszurditást, a természetet és az elképesztőt, az egyszerűt és a különöst könnyedén váltogató, egymás álcájában megjelenítő, egymással felcserélő képi világban – amely nem más, mint a naponta megélt világunk – magabiztosan tájékozódik, otthonosan mozog Vén Zoltán: ez a maga teremtette művészeti univerzum csak a sajátja. Úgy vállal e világgal közösséget, hogy megértő iróniával felülemelkedik rajta. Ha művészi látéletének jelzőit kellene összefoglalnunk, akkor azt mondanánk, hogy pontos és nagyvonalú, precíz és míves, a finom, a rezdülésszerű mozzanatokra is figyelő, és mindenekfelett szellemdús. Arra int, hogy a fekete-fehér kontrasztja mellett figyeljünk a szürke megszámlálhatatlan sok változatban megjelenített, kápráztató árnyalatára is.